

Fertilització in vitro. Hank Morgan.

LA UTILITZACIÓ DE CÈL·LULES MARE EMBRIONÀRIES: UNA ESPERANÇA IMMORAL?

Escrit per:

Francesca Puigpelat Martí

Departament de Ciència Política i Dret Públic
Universitat Autònoma de Barcelona

La utilització de les cèl·lules mare embrionàries ha obert grans esperances pel tractament de malalties especialment greus i que afecten grans sectors de la població. Però aquestes esperances han estat qüestionades des del punt de vista ètic. Igual que en el tema de l'avortament, una vella i sempre inacabada polèmica, les posicions estan enfrontades: no hi ha acord sobre el valor que s'ha de concedir a la vida humana embrionària. Un factor nou que ha contribuït a revifar la discussió és que es consideri convenient, a efectes d'una millor esperança terapèutica, que aquestes cèl·lules mare s'obtinguin d'embrions creats per clonatge.

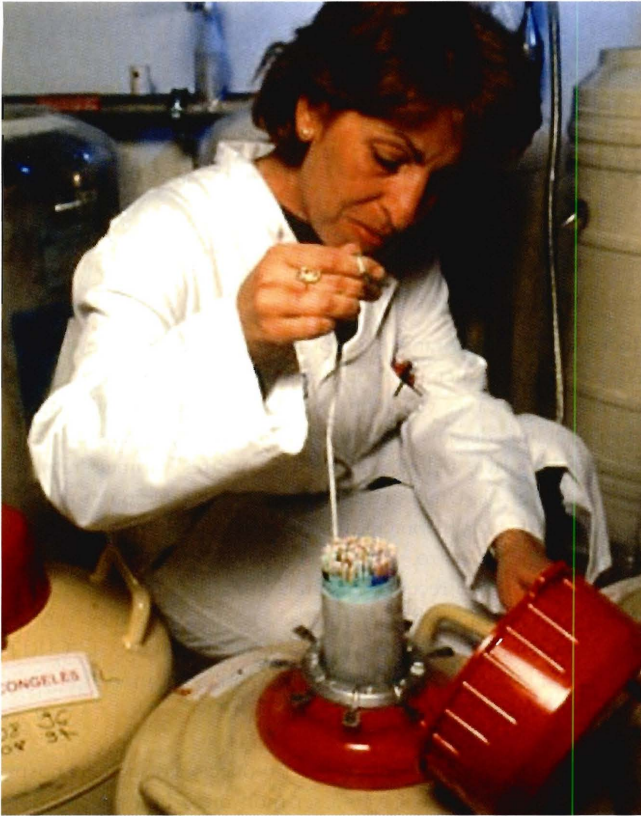
Així doncs, és freqüent acusar d'immorals els que estan a favor del seu ús per justificar la possibilitat d'una doble instrumentalització de l'embrió. No sols se l'instrumentalitzava en el moment de la seva destrucció, sinó que també en el de la seva creació! A diferència de l'avortament, o de l'ús de cèl·lules mare procedents d'embrions sobrants de procediments de reproducció assistida, al clonatge terapèutic els embrions són creats per satisfer exclusivament els interessos d'un tercer. Per tal de valorar la repercussió d'aquest retret és necessari no sols analitzar el valor que atribuïm a la vida humana embrionària, sinó també fins quin punt l'ús del clonatge comporta un desvalor major. La vida dels embrions no té el mateix valor per a tots els individus de les societats actuals, un dels trets més importants de les quals és que són precisament pluralistes en matèria moral. A un dels extrems estarien aquells que consideren que la vida humana embrionària mai no pot ésser lesionada, que destruir un embrió no difereix substancialment de matar una persona ja nascuda. A l'altre es trobarien aquells que creuen que,

a les primeres etapes del desenvolupament, els embrions no tenen cap valor i que, per tant, són perfectament disponibles. Una posició intermèdia és la que defensa un valor diferent de la vida humana embrionària segons sigui el moment del seu desenvolupament, però entenent que en tot cas s'han d'oferir raons suficients per poder considerar moralment justificada la seva destrucció.

Aquesta última posició és la que es correspon amb les conviccions morals dominants. És comprensible que les normes jurídiques s'hi hagin d'adaptar si pretenen ser acceptades i seguides per part dels seus destinataris. Però la moral no s'esgota en la moral social dominant. Juntament i en front a aquesta es troba la moral personal o crítica, és a dir, allò que un subjecte considera en consciència que és correcte. La seva apreciació pot coincidir o no amb la prèviament establerta pel dret i la moral social dominant. D'aquí que diferents concepcions valoratives sobre un mateix tema puguin considerar-se, totes elles, moralment correctes. És possible, per tant, que en una societat plural coexisteixin diferents opcions morals sobre el tractament que s'ha de donar als embrions.

En la mesura en què el dret d'una societat democràtica pressuposa l'existència de diferents concepcions sobre el que és moralment correcte, ha de tractar de ser respectuós amb les diferents opcions morals personals. Això no vol dir que, davant una qüestió moralment controvertida, el dret s'abstingui de regular-la. La legitimació democràtica aconsella inclinar-se per la concepció moral dominant. Per tal de garantir el respecte per la moral personal, el mecanisme idoni és el d'admetre l'objecció de consciència davant el compliment d'aquelles normes que generen

Embrions congelats essent retirats dels contenidors de criopreservació.
Pascal Goetgheluck.

seriosos conflictes morals. Tot i que crec que la investigació amb embrions i el clonatge terapèutic haurien d'estar permeses pel dret, també crec que, igual que succeeix en el cas de l'avortament, hauria d'admetre's en aquests casos l'objecció de consciència. Per què considero moralment correctes aquestes pràctiques? Entenc que la vida humana embrionària, encara que sigui un bé i per tant hagi de protegir-se, no té el mateix valor en tots els estadis del seu desenvolupament. Per l'obtenció de cèl·lules mare embrionàries la destrucció de l'embrió té lloc dins d'un límit temporal, durant els primers catorze dies. En aquest moment del seu desenvolupament la vida de l'embrió és, des del punt de vista biològic, incerta. Només en cas de produir-se la nidació es donarà la possibilitat que aquell arribi a desenvolupar-se i doni lloc a un individu.

Aquest fet posseeix la suficient rellevància com per defensar que abans de la nidació pugui destruir-se l'embrió si amb això se n'obté un bé major. L'objectiu de l'obtenció de cèl·lules mare embrionàries és el de guarir certes malalties d'individus ja existents. Si ponderem els dos béns en conflicte sembla raonable atorgar més pes a la salut i a la vida d'éssers existents que pateixen, front a una vida encara no consolidada i per tant incapaç de sentir dolor.

A més, en el supòsit que es tractés d'embrions resultants d'un procediment de reproducció assistida que no hagin d'utilitzar-se i hagin de ser destruïts, la seva utilització amb finalitats terapèutiques ha de valorar-se de forma positiva, d'igual manera que jutgem positivament els trasplantaments d'òrgans. Si els dos casos anteriors –utilització de cèl·lules mare d'embrions ja existents i d'embrions que seran destruïts– ens semblen moralment correctes, hem de valorar de forma diferent la creació d'embrions per clonatge o finalitats terapèutiques?

A diferència del que passa als supòsits anteriors, en el clonatge terapèutic es crea un embrió predeterminant el seu codi genètic segons els interessos d'algú i se'l destrueix per satisfer, precisament, els interessos d'aquest tercer. Quan es debaten els problemes morals que suscita el clonatge reproductiu, es distingeixen dues qüestions que generen objeccions morals: l'acció del clonatge i els efectes que aquest té per l'individu clònic.

El clonatge terapèutic no planteja els problemes que es destaquen quant a l'afectació dels possibles drets d'un individu clònic: el de la seva individualitat, el de la seva integritat genètica i el del seu dret de no saber massa sobre si mateix. En aquest cas no es posa en perill la individualitat de ningú, ni la seva integritat genètica, ni la seva possibilitat de poder confirmar lliurement la seva identitat, atès que solament es queixa del fet que l'embrió es desenvolupi fins la fase de blastocist i després es destrueixi. La individualitat, la integritat genètica, el fet de no saber massa sobre si mateix només poden considerar-se béns rellevants per una persona ja nascuda. Quant a l'acció de clonar, tant el clonatge reproductiu com el terapèutic tenen com a objectiu la satisfacció de certs interessos del clonat. Per aquest motiu és crucial determinar si considerem justificats moralment aquests interessos. En el cas de la terapèutica sí que ho estan, ja que el que es pretén és salvaguardar la vida o la salut. És cert que no admetem qualsevol conducta dirigida a aquesta finalitat. Per exemple, no acceptem que una persona salvi la seva vida a costa de la mort d'una altra persona, excepte en els casos de legítima defensa o estat de necessitat. De nou l'argument rellevant és que donem menys valor als primers estadis de la vida embrionària que a la vida o a la salut dels ja nascuts. La creació expressa d'embrions per clonatge per satisfer finalitats terapèutiques no suposa, en si mateixa, un major desvalor moral. No obstant això, en aquest tema hi ha un aspecte que sí que té, en la meua opinió, una rellevància moral especial: la distribució igualitària d'aquest recurs terapèutic. La investigació sobre les cèl·lules mare requereix grans inversions que normalment es financen amb els recursos públics procedents dels impostos. Seria realment molt injust que dels resultats d'aquesta només poguessin beneficiar-se aquells individus que estan en situació de costejar-se els esmentats tractaments. Si fos així, s'anirien incrementant les distàncies ja existents, per desgràcia, entre la salut dels més pobres i la dels més rics.

Francesca Puigpelat Martí és catedràtica de Filosofia del Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona, degana de la Facultat de Dret de la UAB i la nova directora executiva de la SEFJP (Societat Espanyola de Filosofia Jurídica i Política). Participa en el Grup d'Opinió de l'Observatori de Bioètica i Dret del Parc Científic de Barcelona i imparteix l'assignatura de Filosofia del Dret a la UAB. És professora del curs de doctorat en Bioètica de la Universitat de Barcelona i forma part del comitè Ètic d'Investigació Clínica de l'Hospital de la Vall d'Hebron. Cal esmentar les seves nombroses publicacions i treballs sobre Bioètica.